

Grzegorz KAGLIK

Centralny Ośrodek Szkolenia Straży Granicznej

im. Marszałka Polski Józefa Piłsudskiego – Koszalin

KONFLIKT POLSKO – CZECHOSŁOWACKI O ŚLĄSK CIESZYŃSKI W LATACH 1918–1921

Śląsk Cieszyński to kraina historyczna położona na pograniczu polsko – czeskim. Jego historyczne dzieje były bardzo skomplikowane.

Jak pisze Stanisław Raubał w książce pt. „Granica polityczna polsko – czechosłowacka”, Śląsk Cieszyński pierwotnie należał do Polski. Położony na drodze do Bramy Morawskiej wcześniej był zaludniony przez szczepy polskie. W zaraniu istnienia państwa polskiego należał doń, stanowiąc część Opola rozciągającego się nad Górną Odrę.

Jak wykazuje prof. St. Zakrzewski, Mieszko I podbił już w 981r. Morawy, które krótko przed jego śmiercią zostały zajęte przez Czechów. Bolesław Chrobry w 999r. odzyskuje tę prowincję. Według prof. St. Zakrzewskiego utarte mniemanie, jakoby Kraków należał przed Bolesławem Chrobrym do Czech, polega, jak tego dowodzą najnowsze badania, na pomieszaniu Krakowa nad Wisłą z Krakowem na Słowaczczyźnie (dzisiejsza wieś Krakovany nad Wagiem).

W czasie zamieszek po śmierci Bolesława Chrobrego, Polska traci Morawy w 1038r. Część Moraw pozostawała dłużej w związku z Polską i należała do Śląska. Ślad dawnej rubieży państwa mamy w nazwie miasta Hranice na Morawach.

W okresie działów dzielnicowych Cieszyńskie podzieliło losy całego Śląska. Początkowo należało do księstwa Raciborskiego. W 1290r. w drodze ponownych działów otrzymuje własnego księcia Mieczysława, który rok później składa hołd Koronie Czeskiej.

W roku 1653, po wymarcu Piastów Cieszyńskich, księstwo to przechodzi do Habsburgów, którzy od 1526r. posiadali tron Czeski. Śląsk wtedy był oddzielną prowincją państwa austriackiego, a nie częścią Czech. Po 1740r., gdy Śląsk został zajęty przez Prusy, przy Austrii pozostały: Śląsk Opawski i Cieszyński, które w dalszym ciągu rządzone były osobno od Czech i Moraw, jako mała, ale oddzielna prowincja¹.

¹ Stanisław Raubał, „Granica polityczna polsko - czechosłowacka”, Warszawa 1927, s. 5.

Konflikt polsko – czeski o Śląsk Cieszyński zarysował się na długo przed formalnym odzyskaniem niepodległości przez Polskę i proklamowaniem niepodległego państwa czechosłowackiego. Zapoczątkowali go polscy działacze polityczni w okresie I wojny Światowej, m. in. Roman Dmowski – przedstawiciel Komitetu Narodowego Polskiego w Paryżu oraz działacze emigracyjnej Czechosłowackiej Rady Narodowej, m. in. Tomáš Garrigue Masaryk i Edvard Beneš.

Strona polska kierująca się zasadą etnograficzną postulowała, aby do Polski powróciły tereny Śląska Cieszyńskiego, które w większości zamieszkuje ludność polska. Czesi wysuwali natomiast zasadę historyczną, według której długoletnia przynależność Cieszyńskiego do ziem Korony Św. Wacława i do organizmu gospodarczego Czech przemawia za włączeniem Śląska Cieszyńskiego do Czechosłowacji.

W dniu 16 maja 1918r. zawarto w Paryżu umowę, która za podstawę rozwiązania spornych kwestii przyjmowała zasadę etnograficzną. Zgodnie z tym porozumieniem większość obszaru Śląska Cieszyńskiego miała przypaść Polsce. Przyczyną takiego porozumienia było dążenie obu stron do zjednoczenia wysiłków na rzecz wyzwolenia ziem polskich, czeskich i słowackich spod panowania Austro – Węgier. Na arenie międzynarodowej działacze czescy wysuwali jednak koncepcję, według której w przyszłym państwie czechosłowackim powinny znaleźć się Czechy, Morawy, Słowacja oraz cały Śląsk Cieszyński.

Działalność czeska zaowocowała konkretnymi rezultatami. Pod koniec czerwca 1918r. francuski minister spraw zagranicznych Stéphane Pichon wydał oświadczenie popierające budowę niepodległego państwa czechosłowackiego w historycznych granicach. Trzy miesiące później Czechosłowacka Rada Narodowa działająca w Paryżu zawarła z S. Pichonem układ mówiący o budowie niepodległego państwa czechosłowackiego w granicach jego byłych prowincji historycznych. Tym samym Francja zobowiązała się do popierania aspiracji działaczy czeskich dotyczących kształtu terytorialnego przyszłego państwa czechosłowackiego.

W istocie działacze czescy w sprawach Śląska Cieszyńskiego kierowali się nie tyle motywami historycznymi, ale przede wszystkim motywami ekonomicznymi. Na terenie tym funkcjonowały bowiem zakłady przemysłowe, a pod ziemią znajdowały się duże pokłady węgla kamiennego. Przez Śląsk Cieszyński przebiegała również jedna z najważniejszych w tym czasie w całej Europie Środkowej linia kolejowa łącząca Czechy ze Słowacją².

² Henryk Batowski, „Europa zmierza ku przepaści”, Poznań 1989, s. 48.

Szybki rozpad monarchii austro – węgierskiej spowodował przejmowanie administracji państwowej przez reprezentantów ruchów narodowych, co miało wpływ na oblicze polityczne Śląska Cieszyńskiego.

W dniu 19 października 1918r. reprezentanci polskich organizacji narodowych, kulturalnych i gospodarczych powołali Radę Narodową Księstwa Cieszyńskiego, której przewodził ks. Józef Łońdzin. Dnia 30 października Rada Narodowa proklamowała objęcie tymczasowej władzy nad tymi terenami. Obejmowała ona powiaty: bielski, cieszyński i frysztacki. Za przynależnością do Polski tego obszaru wypowiadała się również utworzona 27 października 1918r. w Krakowie, Polska Komisja Likwidacyjna.

Proklamacja Rady Narodowej została wsparta przez polskich żołnierzy z koszar w Cieszynie, którzy pod dowództwem por. Klemensa Matysiaka przejęli magazyn broni, obsadzili punkty strategiczne w mieście i rozbroili Austriaków. Do akcji rozbrajania przystąpiono również w innych częściach Śląska Cieszyńskiego objętych tymczasowo władzą Rady Narodowej. Polska Rada Narodowa Księstwa Cieszyńskiego miała „swoją odpowiednik” wyrażający dążenia narodowe mieszkańców czeskich. Był nim Czeski Komitet Narodowy (Česky Narodní Výbor pro Slezsko utworzony 20 października 1918r.), który ogłosił odezwę do ludności o objęciu władzy nad całym Śląskiem Cieszyńskim.

Rywalizacja obu przedstawicielstw mogła przerodzić się w otwarty konflikt, tym bardziej, że obie strony starały się przejąć jak najwięcej w niektórych rejonach Śląska Cieszyńskiego (szczególnie ważnych strategicznie i gospodarczo terenów) tworząc fakty dokonane. W tej sytuacji doszło w Polskiej Ostrawie do rozmów przedstawicieli obu stron, których sfinalizowanie nastąpiło 5 listopada 1918r. Zawarto porozumienie o tymczasowym podziale Śląska Cieszyńskiego według zasady etnograficznej³. Zgodnie z umową powiat bielski, cieszyński, oraz większość frysztackiego podlegać miały Polsce.

Obszar o powierzchni 1,8 tys. km² zamieszkiwało blisko 300 tys. mieszkańców, z czego 73% to Polacy, 22% Niemcy i 5% Czesi⁴. Umowa zastrzegła, że ostateczne rozgraniczenie na Śląsku Cieszyńskim będzie przedmiotem rozmów rządów Polski i Czechosłowacji.

Rząd praski w swej deklaracji z 31 października 1918r. zapowiadał utworzenie państwa czechosłowackiego (28 października proklamowano niepodległość Czechosłowacji) w granicach historycznych, wraz

³ Jerzy Wiechowski, „Spór o Zaolzie”, Warszawa 1990, s.15.

⁴ Jerzy Wiechowski, „Spór o Zaolzie”, Warszawa 1990, s.15.

z całym Śląskiem Cieszyńskim. Widać z powyższego, że w ten sposób rząd praski zakwestionował zasadę etnograficzną podziału Śląska Cieszyńskiego. Pod koniec listopada rząd Karela Kramařa oficjalnie unieważnił dotychczasową umowę dotyczącą podziału Śląska Cieszyńskiego.

W tej sytuacji Naczelnik Państwa Józef Piłsudski zaproponował prezydentowi T.G. Masarykowi utworzenie mieszanej komisji arbitrażowej. Czesi nie zgodzili się na tę propozycję. Rząd czechosłowacki przystąpił równocześnie do intensywnych zabiegów wobec mocarstw zachodnich na rzecz poparcia swoich roszczeń terytorialnych. Wysuwano przy tym argument o podstawowym znaczeniu węgla koksującego dla gospodarki czechosłowackiej. Zabiegi te przyniosły rezultat w postaci tymczasowego uznania przez Ententę w styczniu 1919r. praw ČSR do granic historycznych. Spowodowało to poważne zaostrenie się sytuacji politycznej na Śląsku Cieszyńskim.

Wykorzystując uwikłanie się wojska polskiego w walce z Ukraińcami w Galicji, 23 stycznia 1919r. wojska czeskie przypuściły nagły atak na Bogumin, Karwinę i Jabłonków⁵. Jeszcze przed atakiem próbowali Czesi zająć podstępem polski obszar Śląska Cieszyńskiego bez walki. Przed południem 23 stycznia 1919r. zaaranżowali akcję kilku oficerów wojsk Ententy, którzy jakoby w jej imieniu zażądali od dowódcy polskiej części Śląska Cieszyńskiego opuszczenia tego obszaru w ciągu dwóch godzin. Jednak przed upływem terminu ultimatum oddziały czeskie przystąpiły do natarcia uzyskując dość szybko znaczne powodzenie.

Dowódca polskich wojsk brygadier Franciszek Latinik, zdołał ściągnąć posiłki z pobliskich garnizonów, a w ciągu następnych dni otrzymał wsparcie paru tysięcy żołnierzy przysłanych z głębi kraju. Do walki stanęła również miejscowa ludność. Dysponujący przewagą Czesi zdołali w ciągu paru dni dojść do górnej Wisły. Pod koniec stycznia doszło do trzydniowych zaciętych walk pod Skoczowem. Pomimo bohaterkiej obrony polskiej, do końca stycznia 1919r. udało się wojskom czeskim opanować niemal cały Śląsk Cieszyński.

W dniu 1 lutego 1919r. zawarto korzystne dla strony czeskiej zawieszenie broni⁶. Wkroczenie oddziałów czeskich do polskiej części Śląska Cieszyńskiego wywarło silne wrażenie na urzędującym od kilku dni premierze rządu polskiego – Ignacym Paderewskim. Dnia 27 stycznia 1919r. wysłał on do doradcy prezydenta USA Wodrowa Wilsona dramatyczną depezę, w której pisał m. in., że: „*inwazja prowadzona jest o fał-*

⁵ Andrzej Kowalczyk, „Epopeja bitew polskich”, Kraków 1990, s.11-12.

⁶ Jerzy Wiechowski „Spór o Zaolzie” s.19 Warszawa 1990

szywe usprawiedliwienie konieczności utrzymania porządku i ustalenia spokoju społecznego. Nie było żadnego nieporządku, jak też nie zanotowano najmniejszego niepokoju. Przeciwnie, górnicy i ludność Księstwa są najbardziej patriotycznie nastawieni. Produkcja polskich kopalń stale wzrasta. Żadnych strajków nie zanotowano. Polski węgiel regularnie był dostarczany Czechom ściśle według zawartych porozumień”⁷.

Podjęte wówczas na polecenie premiera inne interwencje polskiej dyplomacji wobec mocarstw Ententy szybko wykazały, że cała sprawa związana z ultimatum do dowódcy wojsk polskich w Cieszynie była mistyfikacją Czechów. Nabrała ona rozgłosu międzynarodowego. Konfliktem polsko – czeskim zajęła się tymczasowa Rada Najwyższa mocarstw Ententy, nie kryjąca swego poparcia dla roszczeń Czechosłowacji (zwłaszcza Francja i Wielka Brytania). Doprowadziła ona 3 lutego 1919r. do tzw. „ugody paryskiej” między Polską a Czechosłowacją, podpisanej przez Romana Dmowskiego i E. Beneša.

„Uгода paryska” przywracała wprawdzie tymczasowy podział administracyjny na Śląsku Cieszyńskim z 5 listopada 1919r., ale czasowo miała obowiązywać prowizoryczna linia rozgraniczenia, biegnąca częściowo na linii górnej i tym samym pozostawiająca pod okupacją wojsk czeskich większość terenów zajętych przez nich w trzeciej dekadzie stycznia. Oznaczało to zatrzymanie przez Czechów Zagłębia Karwińskiego i linii kolejowej Bogumin – Jabłonków.

Pod koniec lutego 1919r. strona polska i czeska zawarły tymczasowe porozumienie wojskowe o rozgraniczeniu terenów okupowanych na podstawie którego do Cieszyna mogły ponownie wejść oddziały polskie⁸. W samym mieście działała już Komisja międzysojusznicza Ententy. Dnia 28 lutego 1919r. Roman Dmowski, delegat Polski na paryskiej Konferencji Pokojowej, przedłożył notę komisji terytorialnej (przewodniczył jej Jules Cambon) w sprawie zachodniej granicy państwa polskiego. Dokument ten podawał przykłady polskości Śląska Cieszyńskiego, wskazywał na dużą przewagę Polaków w powiatach bielskim, cieszyńskim i frysztackim oraz stwierdzał, że Polska żąda całej polskiej części Śląska Cieszyńskiego.

Przez następne miesiące sprawa Śląska Cieszyńskiego stała się przedmiotem negocjacji polsko – czeskosłowackich oraz obu stron z politykami Ententy. Zaproszony na jedno z kwietniowych posiedzeń Rady Najwyższej w Paryżu Roman Dmowski wskazywał, że bezpośred-

⁷ Jerzy Wiechowski „Spór o Zaolzie” s.19 Warszawa 1990

⁸ Jerzy Wiechowski, „Spór o Zaolzie”, Warszawa 1990, s.20.

nie sąsiedztwo z Niemcami jest ważną przesłanką na rzecz zgodnego pożycia Polaków i Czechów, ale będzie ono mogło być urzeczywistnione tylko wtedy, gdy nie będzie Czechów pod panowaniem polskim, a Polaków pod czeskim⁹.

W sporze tym politycy czescy przejawiali wiele aktywności. Ententa wskazywała na bezpośrednie rokowania polsko – czeskie jako podstawową drogę do wypracowania kompromisu. Okazało się to bardzo trudne. Nie przyniosła rezultatów rozmowa I. Paderewskiego z E. Benešem, do której doszło pod koniec maja. W tej sytuacji sprawą zajęły się gremia powołane przez Radę Najwyższą. Była to Komisja ds. Polski oraz Komisja ds. Cieszyna i Orawy. Przedstawiły one w lecie 1919r. swoje propozycje rozgraniczenia wspólnych obszarów, ale były one nie do przyjęcia przez stronę czeską i polską. Cały spór stanowił dla wielkich mocarstw Ententy niemały problem, gdyż oba państwa były z nimi sprzymierzone. Ponadto Francja była związana zaciągniętym wcześniej zobowiązaniem wobec Czechów.

Sprawa Śląska Cieszyńskiego pozostawała nadal w gestii wielkich mocarstw Ententy. Wobec utrzymujących się zasadniczych rozbieżności między Polską a Czechosłowacją na temat rozwiązania sporu, 11 września 1919r. J. Cambon – przewodniczący komisji ds. Polski, przedstawił Radzie Najwyższej projekt przeprowadzenia plebiscytu na Śląsku Cieszyńskim, Orawie, Spiszu. Satisfakcjonowało to stronę polską, ale zadowolenie było przedwcześnie, ponieważ 27 września 1919r. propozycję J. Cambona została nieco zmodyfikowana na skutek protestu czeskiego.

Rada Najwyższa pięciu głównych mocarstw Ententy (Stany Zjednoczone A.P., Wielka Brytania, Francja, Włochy i Japonia) podjęła decyzję o przeprowadzeniu plebiscytu na całym obszarze Śląska Cieszyńskiego, Orawy oraz Spisza¹⁰ pod kontrolą nowej Międzynarodowej Komisji Plebiscytowej przed upływem najbliższych ośmiu miesięcy. Strona polska była niezadowolona z powodu kolejnego odroczenia ostatecznego rozwiązania całego sporu.

Decyzja o plebiscycie była poważną porażką ČSR. Od tej chwili konflikt polsko – czechosłowacki wkracza w nową fazę charakteryzującą się dążeniem Pragi do uniknięcia plebiscytu. To, która strona ostatecznie zwycięży w tym sporze miało szersze znaczenie. Pośrednio był on bowiem jednym z elementów zarysowującej się wówczas rywalizacji obu

⁹ Jerzy Wiechowski, „Spór o Zaolzie”, Warszawa 1990, s.21.

¹⁰ Stanisław Raubał, „Granica polityczna polsko - czechosłowacka”, Warszawa 1927, s. 20.

państw o przyszłą rolę wśród innych narodów Europy środkowowschodniej. Poruszając jesienią 1919r. w praskim Zgromadzeniu Narodowym sprawę ewentualnej współpracy politycznej z Polską, E. Beneš wyraził pogląd, że egzystencja Polski będzie zawsze bardziej zagrożona niż Czechosłowacji. Ten pogląd przyszłość brutalnie zweryfikowała.

Rywalizacja obu państw negatywnie wpływała na współpracę z innymi państwami. Wywierała również negatywny wpływ na prasę obu państw, z reguły coraz bardziej niechętną sąsiadowi. W prasie czeskiej przedstawiano Polskę w bardzo niekorzystnym świetle. Systematyczna kampania prasowa Czechosłowacji wobec dramatycznych problemów Polski doprowadza do tego, że w demokratycznej prasie zachodniej Polska jest coraz gorzej notowana, a Czechosłowacja uzyskuje coraz większy kredyt zaufania.

Tymczasem wraz z upływem ośmiomiesięcznego terminu, w którym zgodnie z decyzją Ententy miano zorganizować plebiscyt na Śląsku Cieszyńskim, Orawie i Spiszu, dochodzi do coraz częstszych incydentów i stosunki narodowościowe ulegają zaognieniu.

W maju 1920r. Międzysojusznicza Komisja Plebiscytowa w Cieszynie ogłosiła stan wyjątkowy i odroczyła głosowanie. Polska w tym czasie była poważnie zaabsorbowana w wojnie z Rosją Radziecką. Konflikt ten miał pewien aspekt czechosłowacki. Była to sprawa tranzytu kolejowego materiałów wojennych przez Czechosłowację do Polski. Prawo do korzystania z tego tranzytu umożliwiały Polsce odpowiednie porozumienia z ČSR¹¹, ale niemal od początku wyprawy kijowskiej (kwiecień 1920r.), odczuwano w realizacji tych porozumień narastające trudności.

W maju 1920r. Ludowy Komisarz Spraw Zagranicznych Rosji Radzieckiej protestował wobec rządu w Pradze przeciw jakiegokolwiek przepuszczaniu tranzytów z materiałami wojskowymi przez Czechosłowację do Polski¹². Równocześnie organizacje komunistyczne ČSR przystąpiły do akcji protestacyjnych kolejarzy czeskich.

W pierwszych dniach czerwca 1920r., przebywający w Londynie minister E. Beneš zakomunikował tamtejszemu przedstawicielowi handlowemu Rosji Radzieckiej, że niezależnie od protestu Kraju Rad Czechosłowacja zabroniła już przepuszczania broni do Polski w obawie przed jej napaścią na ČSR. Rząd Polski podejmował w tej sprawie interwencje wobec Pragi zapowiadając posunięcia odwetowe w postaci

¹¹ Aleksy Deruga, „Polityka wschodnia Polski wobec ziem Litwy, Białorusi i Ukrainy w latach 1918 - 1919”, Warszawa 1969, s. 309.

¹² Stanisław Raubał, „Granica polityczna polsko - czechosłowacka”, Warszawa 1927, s. 72.

wstrzymania eksportu niektórych surowców (głównie ropy), jeśli nadal czynione będą trudności tranzytowe. W połowie maja 1920r. doszło nawet do rozmów przedstawicieli obu państw w Boguminie, podczas których uzgodniono, że Czechosłowacja będzie przepuszczać co najmniej jeden transport kolejowy na 2 – 3 dni. Praktyka wykazała, że ustalenia te nie były realizowane. W połowie czerwca attache wojskowy przy poselstwie RP w Wiedniu otrzymał informację, że sprawa przewozu amunicji przez Czechosłowację napotyka na coraz większe trudności i komplikacje. Czesi na przepuszczanie tranzytów do Polski absolutnie się nie zgadzają. Nie przyniosły również efektów próby wpłynięcia na Czechosłowację ze strony mocarstw zachodnich. Pojawiło się natomiast dążenie Pragi do wykorzystania tej sytuacji na rzecz zmiany sposobu rozwiązania konfliktu o Śląsk Cieszyński, Orawę i Spisz.

Minister E. Beneš wysunął wobec Francji i Wielkiej Brytanii projekt zastąpienia plebiscytu arbitrażem międzynarodowym. Liczył, że arbitraż ten będzie dla Czechosłowacji korzystniejszy od plebiscytu. Dla realizacji tego projektu niezbędna jednak była aprobatą rządu polskiego. W Warszawie orientowano się w tej grze, ale ze względu na znaczenie tranzytu materiałów wojskowych przez Czechosłowację zdawano sobie sprawę, że arbitrażu nie da się uniknąć.

Minister Spraw Zagranicznych Polski Stanisław Patek podjął zatem próbę wpłynięcia na rząd francuski i na E. Beneša w kierunku zastosowania arbitrażu częściowego, który nie obejmowałby obszarów o zdecydowanej większości polskiej lub czeskiej.

W tej sprawie w czerwcu 1920r. udał się do Paryża S. Patek, gdzie oświadczył premierowi Francji Alexandrowi Millerandowi, że Polska w zasadzie jest gotowa zgodzić się na arbitraż¹³. Następnie podczas parokrotnych rozmów z E. Benešem próbował uzyskać jego zgodę na rozwiązanie, w myśl którego Polska otrzymałaby tereny zamieszkałe przez co najmniej 80% ludności polskiej, natomiast Czechosłowacja obszary z analogicznym odsetkiem Czechów. Natomiast pozostałe tereny sporne poddane zostałyby arbitrażowi międzynarodowemu. E. Beneš stał jednak na stanowisku, że arbitrażem należy objąć cały sporny obszar, aczkolwiek stwierdzał, że Polska nie musi się zgodzić na takie rozwiązanie. Zostało to odczytane przez stronę polską jako dążenie do całkowitego obciążenia Polski odpowiedzialnością za ewentualne storpedowanie próby uregulowania konfliktu.

W związku z toczącym się konfliktem zbrojnym Polski z Rosją Radziecką, 10 lipca 1920 r. w Spá na terenie Belgii premier Władysław

¹³ Jerzy Wiechowski, „Spór o Zaolzie”, Warszawa 1990, s.28.

Grabski podpisał z przedstawicielami Ententy układ. Przedstawiciel Polski został zmuszony do tego, by mocarstwa Ententy formułowały warunki w sprawach rozejmu polsko – sowieckiego oraz aby z tymi warunkami mogły zwrócić się do Rosji Sowieckiej (pewna forma pośrednictwa). Jednym z tych warunków była zgoda rządu polskiego na decyzje Ententy w kwestii konfliktu cieszyńskiego. Tego samego dnia delegaci Polski i Czechosłowacji wydali wspólną deklarację, w której wyrażali formalną zgodę na zastąpienie plebiscytu arbitrażem mocarstw zachodnich¹⁴.

Decyzję miała podjąć funkcjonująca w Paryżu Konferencja Ambasadorów mocarstw Ententy. W Warszawie żywiono nadzieję, że rozwiązanie to nie będzie zbyt odbiegało od przewidywanego rezultatu głosowania. Ostatecznie decyzja Konferencji Ambasadorów złożonej z przedstawicieli: Stanów Zjednoczonych A P, Wielkiej Brytanii, Francji, Włoch i Japonii, o przebiegu granicy polsko – czechosłowackiej, zapadła 28 lipca 1920r.

Z całego obszaru Śląska Cieszyńskiego o powierzchni 2220 km² i liczącego 435 tys. mieszkańców – Polsce przypadł powiat bielski i część cieszyńskiego. Cieszyn został podzielony. W sumie Polska otrzymała obszar o powierzchni 1002 km² z 142 tys. ludności¹⁵.

Ignacy Paderewski podpisał ten dokument po dwóch dniach i przełamaniu silnych oporów. Dołączył przy tym oświadczenie protestacyjne, wskazujące na niezgodność decyzji Konferencji Ambasadorów z zasadą samostanowienia narodów, skoro po stronie czeskiej i słowackiej znalazło się 180 tys. Polaków¹⁶. W społeczeństwie polskim postanowienia Konferencji Ambasadorów z 28 lipca 1920r., wzbudziły gorycz na długie lata. Była ona tym większa, że zapadły one w okresie szczególnie ciężkim dla Polski – ofensywy Armii Czerwonej na kierunku Warszawy i w związku z tym bezpośredniego zagrożenia niepodległości Polski.

Podkreślić jednak należy, że zgoda rządu polskiego na arbitraż poniekąd wynikała z faktu, że Zachód uzależnił swoją pomoc materialną dla Polski i podjęcie negocjacji z Rosją Radziecką, które zakończyłyby stan wojny między obydwojma państwami, m. in. od ustępstw Polski na Śląsku Cieszyńskim, Orawie i Spiszu. Ponadto rząd czechosłowacki obiecał, że przestanie utrudniać tranzyt transportów kolejowych z bronią i amunicją do Polski przez swoje terytorium, o ile Polska zgodzi się na

¹⁴ Jerzy Wiechowski, „Spór o Zaolzie”, Warszawa 1990, s.28.

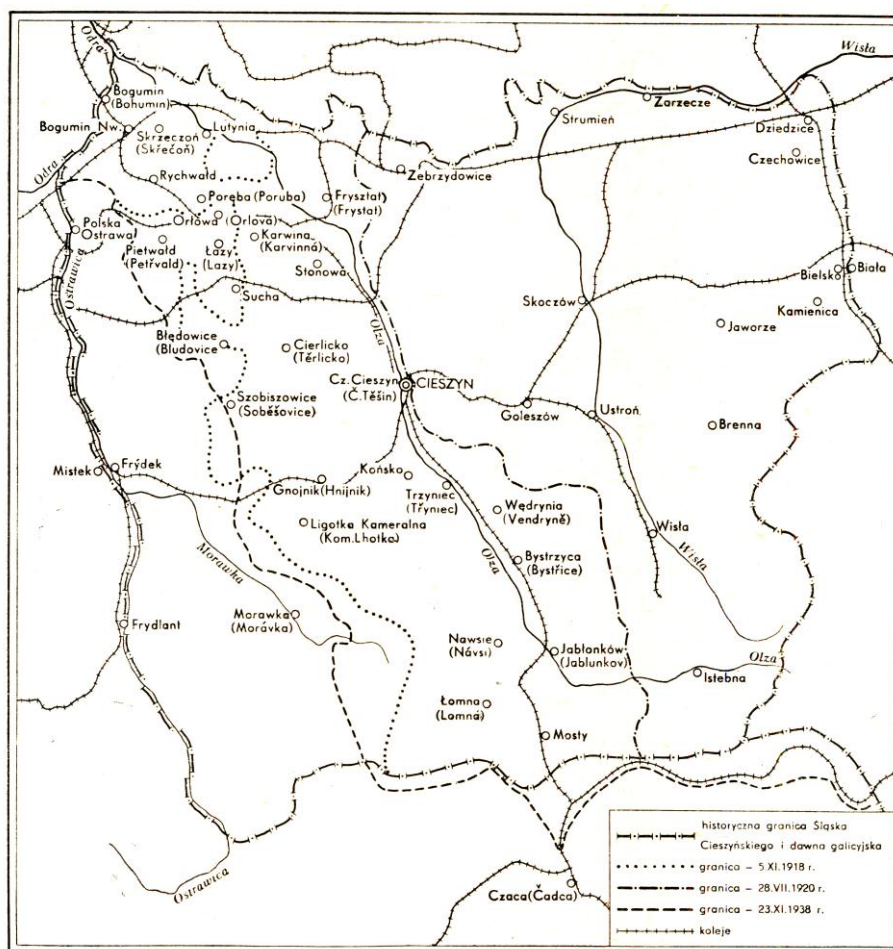
¹⁵ Władysław Pobug-Malinowski, „Najnowsza historia polityczna Polski”, t. II, Warszawa 1990, s.284.

¹⁶ Jerzy Wiechowski, „Spór o Zaolzie”, Warszawa 1990, s.31.

arbitraż międzynarodowy. Okazało się jednak, że nie udało się skłonić Rosji Radzieckiej do przerwania ofensywy przeciwko Polsce.

Pewną nadzieję na normalizację stosunków polsko – czechosłowackich, a tym samym uznanie granicy między obu państwami, miał przynieść układ polityczny polsko – czechosłowacki podpisany w Krakowie 6 listopada 1921r. Umowa ta miała wejść w życie po ratyfikowaniu jej przez Sejm RP i prezydenta ČSR.

Sejm RP ostatecznie umowy nie ratyfikował¹⁷, a spór o Śląsk Cieszyński przez wiele lat kładł się na stosunki polsko – czechosłowackie.

¹⁷ Władysław Pobug-Malinowski, „Najnowsza historia polityczna Polski”, t. II, Warszawa 1990, s.401.

Kaglik Grzegorz; Konflikt polsko – czechosłowacki o Śląsk Cieszyński w latach 1918 – 1921, Biuletyn Centralnego Ośrodka Szkolenia nr 4/09, Koszalin 2009, s. 91 – 100.